

Filmhandledning:

MORFAR ÄR EN UTOMJORDING

Originaltitel: Moj dida je pao s Marsa

Regissör: Dražen Žarković, Marina Andree Skop

År: 2019

Tal: Kroatiskt

Text: Svensk

Rekomenderas: fr. 8 år

Produktionsland: Kroatien, Luxemburg, Norge, Tjeckien, Slovakien, Slovenien, Bosnien-Hercegovina

Speltid: 75 min

En filmhandledning av Lina Linde

Una är intresserad av rymden och spanar ofta i sin stjärnkikare. Hon bor med sin familj i ett hus som står på samma grund som mammans barndomshem exploderade på för 30 år sedan. Una har svårt att få vänner och är mest med sin morfar som har en experimentverkstad i husets källare. Strax innan Unas elvaårsdag rövas morfadern bort och hennes mamma blir allvarligt sjuk. Una upptäcker att allt inte står rätt till i källaren då hon hittar en alien-robot och förstår att hennes morfar är en utomjording. Una och roboten har mindre än 24 timmar för att rädda morfar. Deras uppdrag leder till en ny vänskap, och den rationella roboten lär sig vad känslor är. En skruvad sci-fi-komedi som tar upp existensiella frågor.

FÖRE OCH EFTER FILMEN

Filmen Morfar är en utomjording kräver inte några specifika förkunskaper, men titta gärna på trailern tillsammans så att eleverna får en idé om hur filmen är och vad den handlar om. Eftersom det förekommer vissa obehagliga scener såsom en explosion som lämnar två personer skadade och en scen där en sträckbänk förekommer, samt en förälder som är döende på sjukhus så kan det vara bra att förbereda gruppen på detta. Scenerna slutar med att alla överlever. Be gruppen berätta om de sett läskig eller otäck film för att få en uppfattning vilken typ av filmscener de uppfattar som obehagliga. Kanske kan gruppen ge varandra tips på vad man kan göra om man ser något läskigt på film? Ska man blunda och/eller hålla för öronen? Hjälper det att prata med varandra efteråt för att göra upplevelsen mindre dramatisk?

Det kan också vara intressant att prata med gruppen om de sett filmer som handlar om liv på andra planeter eller rymdäventyr. Vad har de lärt sig om förutsättningarna för liv i rymden och hur förhåller de sig till de världar som presenteras? Känns de trovärdiga eller överkliga? Vad vet de om aliens/utomjordingar? Finns de? Hur ser de i så fall ut? Varför skulle de vilja ta kontakt med oss på jorden? Dessa diskussioner kan följas upp efter filmen då ni kan diskutera om filmen gav en intressant/trovärdig bild av hur utomjordingar skulle kunna vara och se ut.

Det är bra om det finns tid efter filmen för att samla gruppen och prata om den gemensamma upplevelsen. Alla har sett samma sak, men kanske uppmärksammat olika delar eller tolkat berättelsen olika. Denna filmhandledning ger förslag på teman att arbeta med efter filmen.

FILMENS HANDLING

Filmen börjar i yttre rymden, där en farkost färdas snabbt mot jorden. Parallellt ser vi en ung flicka framför ett dataspel av äldre modell. En mansröst ropar att hon måste sluta spela för hon ska sova så hon orkar upp till skolan. När flickan ligger i sängen och lyssnar på sin freestyle märker hon av ett blinkade ljus, hon rusar upp och ropar på sin pappa. Farkosten kraschar och ödelägger hela huset. Flickan vaknar upp på marken och ser sin pappa ligga helt stilla en bit bort. Hon ser även en märklig varelse och en robot innan hon blir medvetslös. På duken kan vi läsa texten "30 år senare" och vi förstår att vi befinner oss i ett nytt hus byggt på samma plats fast långt senare.

Tioåriga Una sitter framför en dator och frågar sin mamma för tusende gången om explosionen. Mamman säger att hon redan berättat allt och att de inte var hemma den dagen, det är bättre att hon går och lägger sig och pratar med sin morfar nästa dag. Morgonen därpå planeras Unas födelsedag. Hennes bröder skypar med pappan som är pilot. Han kommer att flyga hem i tid till kalaset. Una smyger förbi bakom deras rygg ner till sin morfar som har en experimentverkstad i källaren. Det luktar illa eftersom han just byggt en flatulensmotor som Una ska få i födelsedagspresent.

Una och hennes bröder blir skjutsade till skolan. Framme vid skolan ser Una och hennes mamma några tjejer som står och väntar. Mamman frågar om tjejerna bråkar med Una? Una bedyrar att det inte är några problem. Men när Una går förbi Maja och hennes tjejgäng säger de taskiga saker och tvingar henne att ge dem pengar. De hotar med att posta en pinsam film i sociala medier. Sen spelar Maja och hennes gäng in en elak hälsning om att ingen kommer att komma till Unas födelsedagsfest.

På kvällen ser Una något på stjärnhimlen som ser ut som en gigantisk slangbella. Morfar och mamman verkar förstå vad som är på gång, morfar säger att vad som än händer så måste de hålla ihop. Senare på natten vaknar Una av ett märkligt ljud, hon smyger ut på balkongen och ser sin morfar gå runt med en lysande manick i trädgården. Han verkar använda manicken för att söka efter något. Una hajar till när hon ser att hennes morfars ögon lyser helt onaturligt när han tittar ner i manicken. Plötsligt fångas han av ett rött fält som suger upp honom och åker iväg med honom. Una springer efter men snavar och slår i huvudet och tuppar av. När hon vaknar upp är det dag och hon ser en ambulans på deras uppfart. Något har hänt med hennes mamma. Innan mamman åker iväg med ambulansen säger hon till Una att hon måste hitta morfar och komma efter dem.

Una hittar manicken som hennes morfar gick runt med strax innan han försvann. Signalerna manicken fångar upp leder henne ner i morfars arbetsrum. Bakom en ritning döljer sig en dörr till en trappa ner i det som är spillrorna efter explosionen då huset sprängdes. En robot kommer plötsligt till liv! Una blir livrädd, rusar därifrån och försöker ringa sin storebror Sven. Sven är upptagen på sjukhuset och förstår inte vad hon säger när hon viskar att det är något i källaren.

Una rustar sig med hjälm och stekpanna och går ner i källaren igen. Roboten förklarar att den är rymdpiloten KD ZTX DP-11 från Cassiopeia, planeten Perseus. Enligt roboten har Cassiopeianerna nått den högsta livsformen, de är odödliga och har inte fysiska kroppar. De är varelser av ren energi. Dock visade det sig att odödlighet inte var helt enkelt. I och med de blev självförsörjande så blev de ensamma.

En högt uppsatt vetenskapsman beslutade sig för att söka efter lösningen hos andra varelser för att se hur de hanterar ensamhet. Medan KD ZTX DP-11 berättar visas bilder från kraschen ur Cassiopeianens perspektiv. Den möter döden för första gången, död som den själv orsakat och beslutar sig för att rätta till misstaget. Cassiopeianen lägger sig över och smälter in i den döda kroppen som får liv igen, dock med lysande ögon.

Parallet får vi se morfar som hänger i röda trådar i en märklig värld. Hans ögon lyser så som då Cassiopeianen smälte in i hans kropp. En robot kommer in och säger att en neutraliserings-process kommer att påbörjas. Morfar kränger i de röda trådarna, samtidigt går kramper genom hans dotters kropp på sjukhuset. Unas bröder ropar efter vårdpersonal som snabbt kommer till undsättning. Precis då ringer Una för att visa roboten som hon hittat, men under videosamtalet med lillebrodern ger KD ZTX DP-11 inget livstecken. Una säger att roboten förklarat att morfar är från en annan planet. Lillebrodern tar det inte på allvar. När de lagt på förklarar KD ZTX DP-11 att den inte vill visa sig levande eftersom då ökar risken att någon människa har ihjäl den. Människor accepterar inte olikheter säger den. Una kan relatera till det. De skakar hand och Una ger roboten ett enklare kortare namn, Dodo.

Dodo gör upp en hemlig plan, den vill tillbaka till sin planet och Una ska bli dess redskap. Dodo förklarar vad som händer, att de kommit för att hämta hennes morfar som bär en alien inom sig. Men de vill inte ha med sig själva kroppen, därav neutraliserings-processen. Dodo förklarar att rymdslangbellan endast öppnas var 30 år och då endast i 24 timmar. Dodo befara att de glömt att han också ska med tillbaka till planeten.

Una monterar flatulensmotorn på Svens sparkcykel och packar ner spårningsmanicken och Dodo i sin ryggsäck. När de kör in i samhället står Maja och hennes kompisar i vägen. Una kraschar med sparkcykeln och Dodo flyger iväg. Flera barn samlas för att beskåda olyckan. Maja rusar fram och tar Dodo. Hon kallar roboten Unas nya pojkvän och hotar med att ta den till tippen. Una ber om att få tillbaka Dodo, men Maja fortsätter att retas. Barnen skrattar åt dem, Una kan inte hålla tillbaka sin ilska, hon slår till Maja och rycker till sig Dodo. När de är på väg igen undrar Dodo varför Una slagits mot någon större än henne för att försvara den? Det var ologiskt tycker Dodo. Una förklarar att hon gjorde det för att de är vänner. Hon förklarar även vad en vän är. Dodo får ett nytt ord till sin ordlista. Bränslet tar slut och de fortsätter till fots.

På sjukhuset ber en läkare om att få tala med mamman i enrum, men Sven och lillebrodern stannar kvar. Läkaren säger att läget är allvarligt, de var nära att förlora henne och de vet inte om det kan hända igen. Mamman säger till sina söner att allt kommer att ordna sig och att nu är det er tur att vara vuxna, sen blir hon återigen medvetslös. När Una får ett meddelande från Sven där det står att hennes mamma blivit sämre bestämmer sig Dodo för att ge henne hela historien. Den alien som gav liv till hennes morfar gav även liv till hennes mamma. Unas morfar fungera som ett batteri till Unas mamma och om han försvinner dör hon. Dodo erkänner att den endast hade en plan för hur den skulle komma hem, inte för att hjälpa Una och hennes familj.

Trots Dodos rädsla för H₂O, beger de sig ut på vattnet i en kanot. När Dodo ramlar ner i vattnet dyker Una ner för att rädda den trots att hon inte är särskilt bra på att simma. Först verkar det som om Dodo är helt förstörd av vattnet men efter en omstart och uppdatering så kommer den till liv igen. Nu har Dodo ett nytt uppdrag, att hjälpa en vän i nöd. Först måste de ta tillbaka Unas ryggsäck som ett gäng äldre ungdomar lagt beslag på. När Una försöker ta den börjar de bråka med henne. Dodo gör sitt bästa för att hjälpa Una, men blir utskrattad. När gängets ledare dyker upp får Una äntligen förklara varför hon måste ha sin ryggsäck och gänget erbjuder sig att hjälpa henne. De tar sig fram till den plats där morfar hålls fången och tar sig igenom elektroniska spärrar med hjälp av vatten. När Una befriat sin morfar och han upptäcker Dodo så börjar de träta. Morfar säger att en rymdpilot inte kan gå ifrån sitt program men Una försvarar sin vän Dodo.

När de ska smyga bort från platsen ringer Unas mobil och ringsignalen påkallar alien-robotarnas uppmärksamhet. Una tappar mobilen och hennes lillebror får via videosamtal se när Dodo modigt stoppar sina gelikar från att föra bort Unas morfar. Dodo säger att han har lösningen på hur de ska få tillbaka humaniteten till deras planet. Han berättar att en ung människa lärt honom om vänskap. Robotarna blir överhettade av förvirring så att Una och hennes morfar kan fly. Unas bröder som har sett allt via videosamtalet tror äntligen på Unas berättelse. Morfar övertalar dem att göra allt de kan för att få deras mamma till honom. Pojkarna lyckas stjäla en ambulans och kör iväg med mamman.

Tiden är knapp, i ambulansen hörs en entonig utdragen ton. Mamman har fått hjärtstillestånd. Unas bröder är förtvivlade när de möter upp med Una och morfar på en bro. Morfar och Dodo går in i ambulansen. Genom att föra över all sin energi till mamman väcker morfar henne till liv. Barnen är glada över att återse sin mamma men Una springer in i ambulansen där morfar ligger livlös. När de vinkat av Dodo som precis hinner med rymdslangbellan tillbaka till sin planet så åker de hem för att fira Unas födelsedag. I bilens backspegel ser Una och hennes mamma att mammans ögon lyser av morfars alien-energi.

ATT DISKUTERA EFTER FILMEN

FILMEN OCH LÄROPLANEN

”Skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Skolan ska vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de förs fram. Den ska framhålla betydelsen av personliga ställningstaganden och ge möjligheter till sådana.” Skolverket

Filmen *Min morfar är en utomjording* är ett utmärkt diskussionsunderlag för frågor där det inte finns tydliga rätt och fel. Eleverna får en gemensam grund för diskussioner och då det handlar om liv på en annan planet, en annan livsform, så kan frågor om evigt liv diskuteras utan att nödvändigtvis landa i de trosuppfattningar som vi har på jorden.

Filmen kan även ligga till grund för att samtala om innehåll och budskap i olika estetiska uttryck. På vilket sätt påverkar ljudet och musiken berättelsen? Vilka referenser till andra kulturella verk finns?

Här kommer några förslag på hur filmen kan användas som underlag för diskussion i olika ämnen.

NO

» I filmen förekommer en flatulensmotor. En motor vars bränsle är fisar. Är en sådan lösning möjlig? Vilken typ av gas är fisar gjorda av? Kan eleverna hitta på uppfinningar för hur gasen ska samlas upp? Här kan även hemkunskap och biologi engageras, vilka maträtter skapar gaser i magen och varför?

» Roboten är rädd för H₂O. Varför kan elektriska prylar förstöras av vatten? Är det realistiskt att de kan ta sig igenom robotarnas skydd med en vattenballong? Varför, varför inte?

» I filmen nämns planeten Perseus. Finns det något i rymden som heter så? Hur ser det i så fall ut? stämmer det överens med filmens bild?

» Liv i rymden, finns det och i så fall i vilken form? Vilka förutsättningar finns på de olika planeterna? Försöker vi kommunicera med andra utanför vår planet? Hur?

Här kan ni hitta material om rymden anpassat för barn.

<https://www.rymdstyrelsen.se/utbildning/utbildningsmaterial/>

<http://www.esa.int/kids/en/home>

<http://www.teknikenshus.se/skola/undervisningsmaterial/rymden>

<https://www.nasa.gov/kidsclub/index.html>

<https://astroedu.iau.org/en/activities/1303/design-your-alien/>

RELIGION

- » Cassiopeianerna är odödliga och har inte fysiska kroppar. De är varelser av ren energi. Hur skulle det vara att leva ett sådant liv? Vad går det ut på? Är det eftersträvansvärt att leva för evigt?
- » Vad händer efter döden enligt de olika religionerna?

Med handledning av lärare så kan eleverna pröva tankar och testa att argumentera för dem.

SPRÅK

- » Roboten Dodo har en ordlista som inte är komplett, ordet vän saknas till exempel. Genom mötet med Una får den ett utökat ordförråd och en förståelse för ordet. Om vi saknar ord och begrepp som uttrycker behov, känslor, kunskaper och åsikter, hur kommunicerar vi då?
- » Försök att förklara några begrepp såsom vänskap till exempel. Är Unas förklaring ”rätt” eller hur väljer eleverna att förklara vänskap? Finns det elever med andra modersmål än svenska i gruppen? Har de några ord i sitt språk som de inte hittar ord för i svenskan? Har svenskan ord som de saknar i sitt andra språk?

LITTERÄRA REFERENSER

- » Varför kallas planeten Perseus? Kan berättelsen om Perseus på något sätt ha inspirerat filmens manus och val av bilder?
- » Una döper om rymdpiloten KD ZTX DP-11 till Dodo. Kan det finnas någon särskild anledning till att hon valde just det namnet?

MOBBING

- » Det verkar som om Una inte har någon vän på skolan eftersom när Maja och hennes gäng är elaka mot Una så är det ingen som ingriper. Hur skulle någon klasskamrat kunna hjälpa Una i den situationen?
- » Mobbing i sociala medier och via telefonen, hur funkar det? Hur vet lärare, klasskamrater och föräldrar om någon blir utsatt? Vad kan klasskamraterna göra för att förebygga och förhindra mobbing?
- » Unas mamma misstänker att Maja är elak mot Una, men när hon frågar Una så lovar hon att det inte är några problem. Varför berättar hon inte för sin mamma att hon mobbas?
- » Vid ett tillfälle när Maja retas med Una så puttar Una omkull henne och slår henne innan hon springer därifrån. Var det rätt sak att göra av Una? Kunde hon gjort på något annat sätt?
- » Här finns organisationen Friends material för skolpersonal om mobbing: <https://friends.se/stod-for-skolpersonal/>